

fen we, dat
n en tal van
protest mis-
g, volkomen
schien zelfs
en van wat

we met het
gevens, zeer
rglistig hart
ntheffing te
is — maar
k onder dit
eeren dage-
n uit over-
beveleken.
ate van de
egen zanden
volk, hetzij

in het pu-
bril bij pro-
el ieder —
ken.

wat bij die
d.w.z. tegen
j protest in
eten worden

ag zal dan
i de roeping
nanzien van
het Woord,

oorlijk onder-
oor tot de
in den band
uisgezin, fa-
n roeping is
deze laatste
usschen wat
hen zin, en

voor de be-
naarover het
oorlijk heeft
geboden is,
onden onder
n, en tegen
i bestraffing
uitgaan.

ze te beant-
laats niet —
in gevallen
is met ijver
om er tegen
erlei theoreti-
orde komen.

of de zonde,
getuigend en
naar karakter
oende verzet
gen, om het
achtigheid op

de aandacht
of getuigenis
hij op zich
k veel schul-
en nooit een
althans min-

a het vraag
ekenis.

ag, die onze

allen tal van
vernaken en
ve in 't leven
schuld — die
het oordeel
in de Olym-

met overigens
er vanwege
uitging tegen
bben zoo ze

getuigd hadden nog eer de Olympiade geopend
was, of de plannen er voor reeds genoeg tekening
hadden, om een protest uit te lokken en te recht-
vaardigen. En tijdens of onmiddellijk na de Olym-
piade zijn onze Kerken niet in Synode saam
geweest.

De gelegenheid om er tegen te getuigen heeft
haar dus, ook al zoude ze in dit opzicht van
hetzelfde oordeel zijn geweest als de Synode der
Chr. Geref. Kerk, onthouden.

Met wijziging overeenkomstig het geval, geldt
wat ik op de eerste vraag van v. W. antwoordde,
ook voor de tweede. Kieschheidshalve schrijf ik
daarom daárover niet afzonderlijk.

Met het antwoord op nog een andere vraag,
die hij me zond, hebbe v. W. geduld tot een
volgend nummer.

V.

LITERATUUR EN KUNST.

„De Familie Kruse”, door Jeanna Oterdahl.

Van de bekende Zweedsche Schrijfster Je-
anna Oterdahl, over wier romans „Inger
Skram” en „Het Huis met de Rozenhaag” we in
een der artikelen van den vorigen jaargang ge-
schreven hebben, is weer een nieuw boek in ver-
taling verschenen: „De Familie Kruse”, een
gezinsroman uit het Stockholmsche leven van de
vijftiger jaren der 19e eeuw. En zoo goed als
de beide vorige romans de aandacht waard waren
om hun onderscheidene qualiteiten, zoo goed, en
om dezelfde reden, verdient dit nieuwe boek be-
langstelling.

Eigenlijk is een gezins- of familieroman een ge-
heel afzonderlijk roman-type. Hij verschilt van elke
andere romansoort in bouw. Immers, eigenschap
van, en ook voorwaarde voor den goeden lite-
raren roman is, dat hij een centrale figuur heeft,
om wien zich alle andere optredende personen
groeperen en die tot elke geschetste verhouding
in betrekking staat. Dat beteekent niet, dat alles,
wat niet die figuur rechtstreeks belangt in het
donker blijven moet, maar het eischt, dat de licht-
concentratie op hem of haar valt en niet de scha-
duw van druk-bewegende bijfiguren zijn of haar
beeld verdonkert. Een roman als Couperus' „Eline
Veré” zouden we in dezen ten voorbeeld kunnen
noemen. Dat boek wemelt, om zoo te zeggen,
van personen en gebeurtenissen en toch staat Eline
altijd in het middelpunt en is iedere lijn van
het boek een verdieping van haar beeld. De lite-
rair-goede roman is een eenheid, waarvan we,
min of meer duidelijk, de deelen kunnen onder-
scheiden.

Bij den familieroman echter staat de zaak pre-
cies andersom. Die heeft niet één hoofdfiguur,
maar even zooveel gelijkwaardige personen als er
leden zijn van de familie of het gezin. De eene
moge meer belangwekkend zijn dan de andere,
zoodat de figuren niet als soldaten in een gelid
staan, elk individueel mensch is op zichzelf ob-
ject van beschouwing en het gezin en gezins-
leven, dat onderwerp is van den roman is niet
anders dan de som van de, vaak zeer onderschei-
den, samenstellende waarden. En de roman, die
alszoodanig een eenheid wezen moet, is de ver-
binding van de verschillende, afzonderlijke deel-
len. Robbers' „De roman van een gezin” is hier
het typeerende voorbeeld. Daarin treden ten too-
neele Jan Croes, de zakenman en zijn vrouw
Emma, die geheel haar leven leeft; de zoons: een
effectenhandelaar, een student, een H.B.S.-er, en
een achterlijke schooljongen, die elk hun eigen
wereld hebben en zonder contact met de anderen
daarin verkeerden, de dochters Jeanne en het bak-
vischje Noortje, die elkanders antipoden zijn — en
die alle, afzonderlijkheden ieder op zichzelf en
aparte objecten van zielkundige ontleding, vormen
dan het gezin, welks leven product is van al
deze factoren. De eenheid van een roman als deze
komt dus van buiten-af, terwijl die bij den ge-
wonen roman van binnen-uit ontstaat. Dat is het
integreerende verschil, dat den gezinsroman tot
een geheel eigen type maakt.

Nu behoeft het wel geen breed betoog, dat dit
karakter aan den Auteur van den gezinsroman
bijzondere eischen stelt. Heel licht loopt hij het
gevaar, dat zijn roman als roman mishikt, dat
wil ons zeggen, dat de afzonderlijkheden afzon-
derlijkheden blijven en niet tot een werkelijke een-

heid samengroeien. Zijn boek wordt dan een soort
levende-beelden-spel, waarin wel elk beeld beweegt,
maar weer stilstaat zoodra de regisseur zijn aan-
dacht aan een ander deel van het tooneel wijden
moet. En dat, terwijl het de taak is, van den
gezinsroman een gezinsleven te tekenen als
spiegel van het groote leven daarbuiten, dat op
ieder lid van het gezin zijn eigen stempel zet.

Handelen we dus in dit artikel over den gezins-
roman „De Familie Kruse” van Jeanna Oterdahl,
die in haar vorige boeken de bewijzen gegeven
heeft, dat ze is een Schrijfster van onmisken-
baar talent, dan gaat het om de vraag, of deze
roman werkelijk tot een gezinsroman is gegroeid.

De Zweedsche pers, zooals blijkt uit voorin het
boek afgedrukte recensies, was zeer tevreden over
den roman, noemde dien „een der beste boeken,
die dit jaar zijn uitgekomen” en kende hem „groot-
waarde (toe), zoowel als roman met zijn fijne
karakterteekening, als ook uit het oogpunt van
beschavingsgeschiedenis”. En deze lof is verdiend.
Het boek heeft inderdaad beteekenis als roman
en geeft stellig een goeden indruk van het leven
der gegoede Stockholmsche kringen in het midden
der vorige eeuw. Inzoverre beantwoordt het dus
aan de eischen, die aan den familieroman te stel-
len zijn. Maar de eigenlijke kracht van de Schrijf-
ster, zooals die zoo duidelijk blijkt uit „Inger
Skram” ligt toch niet in de compositie der af-
zonderlijkheden, maar in de teekening en analyse
van die afzonderlijkheden zelf. Het licht is diffuus
— en dat is juist — maar het blijft diffuus,
omdat niet het gezin als geheel, maar enkele per-
sonen daaruit als Mevrouw Kristina, de moeder,
en Agnes de pleegdochter over de andere figu-
ren domineeren. We zien dat, als we het begin
en het slot van 't boek samenvatten.

De familie Kruse is het gezin van den rijken
brouwer Maarten Kruse, een goed, warm-voelend
mensch. In zijn jeugd is hij bevriend geweest
met Knud Lind, die later als predikant uit zijn
gezichtskring verdween, maar dien hij zich nu,
bij het begin van 't verhaal, weer herinnert, als
hij droomt, dat Lind hem hulp vraagt voor zijn
twee dochtertjes. Straks blijkt deze droom een
soort van visioen geweest te zijn, als in een der
volgende hoofdstukken verteld wordt, hoe de pre-
dikant op de jacht verdrinkt en zijn ouderlooze
dochtertjes (de moeder is sinds een paar jaar
dood) naar Stockholm trekken om daar een onbe-
kende tante te zoeken. En wanneer dan, na veler-
lei omzwervingen, deze kinderen Kruse ontmoet-
ten, weet hij zijn taak. Na overleg met zijn vrouw
neemt hij de beide meisjes, Agnes en Netta, bij
zich in huis.

Deze daad nu is de spil van het heele verhaal.
Want we zien haar als een daad van opoffering
(Kruse heeft zelf vier kinderen, die veel zorg
eischen), maar die straks rijke belooning geeft.
En ook zijn deze meisjes, of ten minste Agnes,
de eigenlijke hoofdfiguren van het boek. Haar blij-
ven we zien: in het opgroeien met Kruse's eigen
kinderen, in haar toewijding voor Mevrouw Kruse
en straks voor Stephan, den tweeden zoon des
huizes, in haar liefde, voor alles en allen. En
aan het slot, als de debacle over het gezin ge-
komen is en Mevr. Kruse als arme weduwe ach-
terblijft, staan Agnes en Netta weer op den voor-
grond. Dan zijn ze haar troost en vindt zij in
het meeleven der pleegdochters en vooral nu ook
van Netta (want Agnes trouwt met Stephan) het
grootte loon voor de daad van hulpvaardigheid,
die zij eens verrichtte.

Dit alles is mooi en boeiend beschreven, zuiver
ook van ontleding en nergens door sentimentaliteit
ontsied. Maar het is een afzonderlijkheid, als
waarvan we boven spraken, een fragment van
den roman van een gezin, dat niet met het overige
volkomen tot een harmonische eenheid vergroeit.
Dit element staat van meet aan in het volle licht;
het blijft de lichtconcentratie ontvangen en is daar-
door eigenlijk een roman in den roman. Het zijn
ongetwijfeld de bijzondere eigenschappen van
analyse en uitbeelding, die dit veroorzaken en
we aanzelen geen oogenblik met te zeggen, dat en
Mevrouw Kristina en Agnes prachtfiguren zijn, doch
in den familieroman, die immers moet zijn samen-
binding van onderscheidene, doch gelijkwaardige
deelen, is zulk een sterk geaccentueerd element
een onevenwichtigheid, die tot gevolg heeft, dat
het licht niet ten volle valt op het gezin.

Voor het overige echter is „De Familie Kruse”
een boek, dat werkelijk de qualificatie: van groote
waarde en als roman en uit het oogpunt van
beschavingsgeschiedenis, verdient. Want in de lot-
gevallen van Maarten Kruse en zijn zes kinderen
krijgen we een voortreffelijk getypeerde teekening
van den tijd te genieten en deze personen met
hijfiguren als Muller, de oude bediende en Cilla,
het trouwe „familiemeubel”, maken het geheel tot
een boeienden roman, dien men van 't begin tot
het einde (en 't is een lijvig boek!) met het grootste
genoegen leest.

In hoofdzaak komt de inhoud neer op het vol-
gende.

Kruse is groot-zakenman, die zijn huis ook op
groeten voet heeft ingericht, maar óók een wel-
doener van anderen en een helper in allen nood.
Daardoor valt immer een koesterende warmte in
zijn huis en is het leven der familie, door de
zorgzame vrouw des huizes bovendien uitnemend
geleid, rijk en gelukkig. Maar die goedgeefschheid
van den vader wordt aller ongeluk. Want tegen
den raad van zijn oudsten zoon in, die hem vóór
zijn vertrek (hij zal, als opvolger in de zaak,
een relatieris ondernemen) nog waarschuwt, blijft
hij borg voor een firma, wier soliditeit twijfelachtig
is. En als dan na eenigen tijd de debacle komt en
die firma failliet gaat, is Kruse totaal geruïneerd.
Zoozeer schokt hem dat bericht, dat hij dood
ineenzakt, en als Thomas, de zoon, die tele-
grafisch teruggeroepen is, in Stockholm aankomt,
vindt hij slechts de puinhoop van wat hij verliet.

Al het rijke bezit uit het groote huis moet worden
verkocht, Mevrouw Kristina moet als een arme
weduwe naar Upsala verhuizen om daar bij een
vroegere huisjuffrouw der familie haar intrek te
nemen en de welvaart maakt plaats voor de grootste
onthoring. Maar dan zijn het de getrouwen van
het huis, Muller, de ietwat excentrieke bediende,
en Cilla, de trouwe gediensige, die uitkomst bren-
gen. Muller heeft een kostbare verzameling vlinders,
die hij te gelde maakt en Cilla heeft haar zuinig
beheerde spaarcenten — en van dat geld huren
ze in Stockholm een huis, koopen terug verschillen-
de erfstukken der familie als meubilair en zoo
kan Mevrouw Kristina met de kinderen, voorzo-
ver die niet reeds „in betrekking” zijn gegaan,
weer een eigen woning betrekken, met eigen huis-
raad gemeenheid.

Nu schuilt de waarde van dit verhaal niet in
het verhaal zelf. Men kan, zoo men wil, zelfs
van gelukkige toevalligheden en onwaarschijnlijke
gelukigheden spreken. De kracht ligt in de karak-
terteekening: van Mevrouw Kristina en Agnes en
Kristin, de dochter, en Muller en Cilla — we
kunnen gerust zeggen van alle optredende per-
sonen. En in deze gave typeeringen, dat aanvul-
len door den een van den ander, de juiste belijning
van ieders plaats in het geheel van 't gezin, is
toch deze roman een alleszins goede proeve van
den familie-roman, zoodat we, als conclusie van
onze beschouwing en in antwoord op de vraag,
die we aan het begin van dit artikel stelden,
kunnen zeggen, dat de roman, ondanks de boven-
genoemde onevenwichtigheid, als gezinsroman ge-
slaagd mag heeten.

Als verhaal op-zichzelf, als lectuur zoo men wil,
is hij zelfs bijzonder goed. En, wat voor ons
de waarde ervan verhoogt, hij is van een chris-
telijken geest doortrokken. Zelfs is de strijd van
Mevrouw Kristina om berusting in Gods weg, als
Zijn hand zoo zwaar het gezin treft, een der
mooiste passages.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

„De Haardvuren brandende”.

Dat is maar een lastig ding, dat men in „De
Reformatie” zijn eigen boek moet aankondigen,
als men het tenminste aangekondigd wil hebben
en moet aanbevelen, als men het tenminste aan-
bevelen wil hebben. Dat kan men toch eigenlijk
niet doen! Ja, maar hij nader inzien vraag ik
mij toch ook af, waarom niet. Wie de moeite
genomen heeft, het te schrijven, wil toch wel graag,
dat een ander de moeite neemt, om het te lezen.
Hij meent toch ook, dat het wel noodzakelijk is,
dat het gelezen wordt.

Ten minste, zoo gaat het mij met „De Haard-

vuren brandende". Ik heb dezen titel ontleend aan den eersten regel van een liedje, dat in den oorlog in Engeland populair was: „Keep the home fires burning". De eerste Minister nam het als leus aan in verkiezingsdagen. Vooral in onze winterdagen ligt er een bijzonder aantrekkelijke gedachte in, dat we straks, als we onze dagtaak gereindigd hebben, thuis plaats kunnen nemen in de heerlijk verwarmde, gezellige huiskamer, waar de leden van het gezin zich weer vereenigen, nadat ze gedurende den geheelen dag naar alle hoeken verstrooid waren.

Voor ouders, die met kinderen gezegend zijn, ligt in deze gedachte een prikkel te meer, om te zorgen, dat ze in de huiskamer een sfeer van gezelligheid kweeken, waar de kinderen altijd weer heen gelokt worden. Wanneer het ons als Christen ouders niet gelukt, in de stormen onzer tijden het huiselijk saamleven te redden en te bewaren, zal het leven in kerk, staat en maatschappij daarvan ten eerste den terugslag ondervinden.

Gelukkig wordt dat in onze dagen wel gevoeld. Meer dan vroeger wil men lezen over en hooren van de opvoeding der kinderen. Vele ouders gevoelen, dat ze maar al te weinig voor hun taak als opvoeders zijn voorbereid. En nu zou ik met mijn boekje er graag wat toe bijdragen, de ouders te helpen bij dat werk. Ze aan het denken brengen, ze de moeilijkheden leeren zien, ze den weg wijzen, om uit menige moeilijkheid te geraken. Een vijftigtal onderwerpen worden daarom ter sprake gebracht: Prikkelbaarheid. „Geen parken zoeken, maar ze maken." „Hij kon haar dan niet liefhebben." Het Onderhuis. Ontwikkeling van het gezinsleven. Zich geven. Gepeperde taal. Bang maken. Kleinen en grooten. Ze leeren van elkaar! Hoe onze kinderen slaven worden. Vader speelt mee. Maar eenmaal jong! Rijke oogenblikken. „Als de kindertens." Een paar gedachten van Augustinus. Het juk in de jeugd dragen. Niet wanhopen. Vrees. Waar wij ze leeren kennen. Loon en boete. Meer tijd. Verwijdering. Geen bezorgdheid. De voorrechten zien. „'t Moet eerst weer stuk!" Vol tegenstellingen. Vroeger. „Het ambt der ouders." Het groote gezin. Van een sloddervosje. Onze groote jongens. Het liegen der kinderen. Naar boven. Dressuur. De verjaardagen. Onze groote meisjes. Dienstboden. Vroegrijp. Zaaïen, wachten, wieden. Hoe zoo ongelijk? Elkander meenemen. Een Lastpak. Een Ongeluk. Kinderen zien geen gevaar. Kleeren. Een lust of een last. Samenwerking.

Men ziet, het is een bonte rij, zooals het leven mij die dicteerde. Er schuilen vrienden onder, die moesten worden geprezen, maar er zijn ook vijanden bij, die in hun doodelijk gevaar voor het gezinsleven moesten worden gesignaleerd.

Als ik het geheel zoo overzie, dan welt opnieuw uit mijn hart de bede op, dat de Heere deze gedachten weerklink moge doen vinden in veler harten en dat ze mogen medewerken, om in ons land nog lang het degelijke, Christelijke, Hollandsche gezin in eere te houden.

Het boekje is uitgegeven bij J. H. Kok, Kampen.
Gr. G. MEIMA.

PERSSCHOUW.

Jeugddiensten.

Iemand schreef aan de „N. R. Ct." over de jeugddiensten, die te Rotterdam begonnen, elders voortgezet, en op verscheiden plaatsen nog als reddingsmiddel aangeprezen worden. Te Rotterdam begon dr. Oberman er mee; diens naam wordt ook hier in het artikel der „N. R. Ct." genoemd. Het geval interesseert ons temeer, omdat in ons blad de preeken, die dr. Oberman voor de jeugddiensten gaf, zijn beoordeeld; niet zonder uiting te geven aan onze verwondering, dat de jonge menschen nu heusch meenden, hier iets te krijgen, dat hen vooruitbracht. Over die meening is toen ons blad van ethische zijde nog al hard aangevallen; want de ethische persoon is zichzelf wel eens te zeer persona grata. Wat wij niet ontkenen, maar wij hadden het over de leer van de persona grata; en wij onderscheidden tusschen leer en leven; hetgeen voornamelijk ethische recensies dikwijls vergeten te doen — ondanks hun bekende opvatting daarover.

Nu treft ons het artikel in de „N. R. Ct." Na herinnerd te hebben, dat velen de jeugddiensten

als uitkomst voor de kerkelijke samenleving begroeten, zegt het blad:

Het is de moeite waard even na te gaan in hoeverre men recht heeft van de jeugddiensten dat alles te verwachten.

Degenen, die dit doen, verwarren zonder twijfel den vorm met het wezen der zaak. Zij vergeten dat de jeugddienst voor ouderen in wezen niet verschilt met een gewonen kerkdienst. Wanneer dat het geval was, zou zij kerkelijk niet gewettigd worden. Ook acht elke predikant, jong of oud, zich sedert 1921 gerechtigd en capabel om een jeugddienst te houden. Zeer terecht. Want ieder kan wel eenige verandering in den vorm van zijn dienst aanbrengen. Hij heeft wezenlijk niets anders te zijn of te doen. Kan er nu in het wezen van de kerk iets veranderd worden door een vormverandering? Nooit. Een dwaas die zoo iets denkt. Van daar dat de confessioneele predikant, die tevreden is met het wezen zijner kerk, grif een jeugddienst accepteert. Hij ziet er geen gevaar in. Omgekeerd weigert tot nog toe de Gereformeerde Bondspredikant — die doorgaans consequenter en positiever is dan ieder andere — een jeugddienst, want hij ziet volstrekt er geen „nut" of „heil" in.

De eenige, die zich bedriegen laat in zijn verbeeldingen, is de ethische of vrijzinnige predikant. Hij verwacht vernieuwing van iets „vormelijks".

En ook de jeugd. Het is een daverende getuigenis tegen de onoordeelkundigheid, de oppervlakkigheid van de tegenwoordige jonge adolescenten, dat zij zich door preeken die in geen deel verschillen van de gewone kerkpreeken, waarop zij dikwijls zoo afgeven, in den jeugddienst laten boeien. Die een liturgie prachtig vinden, omdat er wat vlugger gezongen, en een vool gespeeld wordt, terwijl zij gewone kerkdiensten, waar veel meer stijl en lijn in zit, saai vinden. Het is de vorm waardoor zij zich laten pakken. En wee de mensch, die dit zich laat overkomen.

Vandaar dat hij al deze duizenden jeugddienstbezoekers (het zijn er misschien maandelijks in ons land wel een 50,000) zoo weinig wezenlijke verandering of vernieuwing te bespeuren valt — voor de kerk!

De geest, de mentaliteit blijft dezelfde.

Men kan dit verschillend beoordeelen, ten goede of ten kwade. Wie er van overtuigd is, dat de kerk op den goeden weg is, geen algeheele vernieuwing behoeft, zal zeer tevreden zijn met deze opvlamming en haar dankbaar accepteren en zoo mogelijk uitbuiten. Wie niet tevreden is met den geest der kerk, zal de betekenis van deze opleving naar de juiste proportie schatten en er weinig van verwachten.

Waar hij naar hunkert is — het „andere". Het waarachtig „bovenkerkse", het breken met alle sleur, het streven naar de verwerkelijking van een nieuwe „katholieke" kerk, waar plaats is voor ieder die gegrepen is op welke wijze ook door het Goddelijke en in Christus een richtsnoer in den ruïnen zin des woords ziet.

Deze gedachte die in een enkele oorspronkelijke jeugdkerk voor 1921 naar voren kwam, is volkomen overstemd door de machtige jeugddiensten. Zij wordt gemaakt en utopisch geacht. Zowel van rechtzinnige als vrijzinnige zijde. En ook de jeugd zelf heeft zich voor het grootste deel laten meeslepen door de betoovering van den vorm.

Over de kleding.

Dr. J. J. Meyer (vrijzinnig) schrijft in „Het Vaderland":

Hoe de Gereformeerden in Oud of Hersteld Verband zich kleden tegenwoordig, weten wij niet. Wel weten wij, dat de toga daar niet wordt geduld als — te wereldsch en te sierlijk. Misschien ook wel, omdat men niet gelijken wil op het „Genootschap", in 1886 verlaten. Of de predikanten daar tegenwoordig in jacquet optreden? Is dat niet wereldgelijkvormig? Wij meenen juist van wel!

Dr. J. J. Meyer heeft haast altijd, zoo vaak hij over de gereformeerden schreef, getoond, hen op geen stukken na te kennen. Maar dat hij zelfs op dit terrein schrijft zonder het toch zoo gemakkelijk onderzoek, bewijst zijn lichtvaardigheid. Hij kon b.v. een bekend portret van dr. Geelkerken in toga gezien hebben, en ook op andere wijze weten, dat onder ons jacquet en toga elkaar liefelijk wisselen krachtens onze heugelijke kleeervrijheid.

Over vrouwenkiesrecht in de kerk.

In „Utrechtsche Kerkbode" geeft dr. H. Kaajan verslag van een rede en het erop gevolgde debat over het onderwerp „Vrouwenkiesrecht in de kerk".

Hier volgen eerst de stellingen, verdedigd door den heer J. v. d. Spek, directeur eener Utrechtsche kweekschool in een goedbezochte ouderlingenconferentie te Utrecht:

1. De positie der vrouw in de Apostolische kerk was eenvoudiger dan die in onze Gereformeerde kerken.
2. De R.K. Kerk heeft de hulpdiensten der vrouwen langzamerhand geheel teruggedrongen en vernietigd, maar op een andere wijze en in een anderen vorm behouden en hersteld (Bavinck).
3. De Hervorming heeft enkele primitieve pogingen gedaan, om aan de vrouw haar rechtmatige plaats in het kerkelijk leven te hergeven, maar is in dat opzicht vruchteloos gebleken.
4. De coryphées onzer Geref. Kerken; de doctoren Kuypers en Bavinck hebben het stemrecht der vrouw op kerkelijk gebied bepleit. De houding der Groningsche

synode van 1927 moet wat deze materie betreft als een terugtrek worden aangemerkt.

5. De pleitrede van den deputaat Dr. C. Lindeboom pro is sterker dan die van de 4 deputaten contra.

6. De vrees is heel vaak ook in ons kerkelijk leven een slechte raadgeefster gebleken. Dr. Bavinck veroordeelt dit argument. De synode van Middelburg in de 16e eeuw vreesde reeds „verscheidene inconvenienten, die daaruit zouden mogen volgen". En ook nu weer wordt dat versleten wapen uit het tuighuis gehaald. Het wordt tijd het weg te bergen.

7. De gedachte van Bavinck, eerst het verlangen naar het stemrecht bij de vrouwen sterker te laten worden om het haar daarna toe te kennen, is meer evolutionistisch, dan schriftuurlijk. Slechts de H. S. moet voor ons norm zijn. Waar die er eer voor dan tegen pleit, behooren prediking en catechetisch onderwijs de vrouw tot het inzicht te brengen van de haar toe-komende rechten.

8. Het oude artikel 36 ontstierde het ware Christendom niet meer, dan de achteruitzetting der vrouw op ons kerkelijk erf van heden; deze moet als strydig met den geest van het Christendom worden prijsgegeven.

9. De H. S. kent aan de vrouw, wat het diakenambt betreft, het passieve kiesrecht toe (1 Timotheüs 5:9). Het minutieuze verschil tusschen het katalegieën van dezen locus en het ek-legieën van Hand. 6:5 brengt Dr. A. D. C. Kok ten onrechte tot een tegengesteld gevoelen. Beide werkwoorden beduiden o.m.: uitlezen of uitkiezen.

Zijn meening moet te meer als onjuist worden aangemerkt, omdat de ambten toen nog in wording waren en niet scherp afgebakend; diakenen bedienend zelfs den H. doop.

10. Onder het passieve kiesrecht is implicite het actieve, hetwelk minder ver gaat, begrepen. Het is dus meer dan waarschijnlijk, dat de vrouwen der eerste Christengemeenten het actieve stemrecht bezaten hebben.

11. De medewerking der vrouw aan de verkiezing der ambtsdragers, moet niet maar geoorloofd, maar als van zelf sprekend worden geacht, omdat juist zij in het ambt aller geloovigen staat. (Dr. Lindeboom.)

12. Aan de vrouw behoort nooit of te nimmer het ambt van predikant of ouderling te worden toegetrouwd. Zij moge echter optreden als diakones en hebbe in de vergadering der diakenen een adviseerende stem.

13. Het is zeker ongerijmd, aan de vrouwen wel het recht toe te kennen tegen een verkiezing van een ambtsdrager bezwaren in te brengen, terwijl haar het recht, aan de verkiezing deel te nemen, wordt onthouden.

14. Hoewel Dr. Kok van meening is, dat elke kerkeraad feitelijk de vrouw terstond tot de stembus zou kunnen toelaten, achten wij zulks een independentisch streven.

Maar langs den geordenden kerkelijken weg behoort deze misstand uit ons kerkelijk leven te worden weggenomen!

En hier is het verslag van het debat, zooals dr. Kaajan het geeft:

Natuurlijk werden deze gedachten maar niet voortstoots door de vergadering aanvaard.

Inzonderheid door den adviseur der Conferentie werden de stellingen van den heer Van der Spek krachtig bestreden.

De klacht van den Referent, dat de Generale Synode van Groningen (1827) feitelijk in dezen een terugtrek had gedaan, werd weerlegd. Betoogd werd, dat uit Gal. 3:28 (in Christus is geen man en geen vrouw) volstrekt niet volgt, dat voor het maatschappelijk leven en in kerkelijke diensten het geslachtsverschil naar scheppingsordinantie door den Apostel niet zou gehandhaafd zijn, in de verhouding tot Christus en met betrekking tot de gemeenschap met Hem bestaat geen verschil van geslacht. Erkend werd, dat er onder de Gereformeerden over het actief kiesrecht der vrouw geen communis opinio is. Tevens werd erop gewezen, dat de cardo quaestionis beheerscht wordt door de vraag: Behoort het stemrecht tot de regeermacht? Volgens Voetius behoort het stemrecht tot de algemeene regeermacht, die aan de gemeente als geheel toekomt. Daarom kan de kerkeraad de stemming der gemeente slechts dan voor ongeldig verklaren, als er wettige bezwaren worden ingebracht. Zijn er geen wettige bezwaren, dan is de stemming der gemeente decisief, beslissend. Nog in de Bazuin van het jaar 1900 (no. 9) verklaarde professor Bavinck, dat de Schrift van het vrouwenstemrecht blijkbaar niets weet. Inderdaad is de verkiezing (Voetius, II. H. Kuypers, H. Bouwman, enz.), dus de eerste canonici verklaarden het eenparig een medewerking van de gemeente tot de regeering der Kerk.

Hier is geen sprake van advies, want de leden van den Kerkeraad vergaderen als gewone leden der gemeente mede.

De Kerkeraad weet zeer wel; bij de stemming der gemeente valt de beslissing. Daarom hoesten degenen, die als ambtsdragers optreden; die van de gemeente verkozen; die van de gemeente verordeneerd zijn (Art. 31 Ger. Gef. Bel.; vr. 85 van den Catechismus).

Als het inderdaad waar is, dat de stemming der gemeente een uitoefenen van regeermacht is, komt aan de vrouw het actieve stemrecht in de Kerk niet toe. De genade van Christus breekt immers niet de scheppingsorde, maar heiligt ze. De positie der vrouw in de Nieuw-Testamentische gemeente wordt ons getoond in 1 Cor. 11:1—16. De vrouw heeft in de Kerk de scheppingsordinantie Gods te eeren. Als de vrouw in de gemeente wel mede-regeeren mag, waarom is haar dan het mede-leeren verboden? In het leeren schuilt gezag. Daarom zegt Paulus: „Een vrouw late zich leeren in stilheid, in alle onderdanigheid. Doch ik late de vrouw niet toe, dat zij leere, noch over den man heersche, maar wil, dat zij in stilheid zij." (1 Tim. 2:11, 12). En waarop